

چین، ترکیه، عربستان سعودی و مصر بدترین زندان‌های جهان برای خبرنگاران

نمایه‌ای از "جایگاه مصاحبه رسانه‌ای" برپا شده برای خبرنگاران در کنار مسجد ابدکای شهر کاشغر استان سین کیانگ چین در صبح عید فطر ۵ ژوئن ۲۰۱۹، زمانی که مسلمانان جهان پایان ماه رمضان را جشن می‌گیرند. چین با دستکم ۴۸ روزنامه‌نگار زندانی در سال ۲۰۱۹ در میان کشورهای جهان مقام اول را از نظر حبس روزنامه‌نگاران به خود اختصاص داد. "خبرگزاری فرانسه / گرگ بیکر"

برای چهارمین سال پیاپی، دست کم ۲۵۰ خبرنگار در سراسر جهان زندانی هستند و حکومت‌های اقتدارگر مانند شی جین پینگ، رجب طیب اردوغان، محمد بن سلمان و عبدالفتاح سیسی هیچ نشانه‌ای از کاهش فشار بر رسانه‌های منتقد از خود نشان نمی‌دهند.

گزارش ویژه CPJ نوشته الانا بیزر

تاریخ انتشار ۱۱ دسامبر ۲۰۱۹

نیویورک،

شمار خبرنگارانی که به دلیل فعالیت‌های حرفه‌ای خود در نقاط مختلف جهان زندانی شده‌اند در سال ۲۰۱۹ همچنان بالاست، این در حالی است که چین با مشت آهنین خود گلوی مطبوعات را بیشتر می‌فشارد و در ترکیه که عملاً هر نوع گزارشگری مستقل نابود شده، روزنامه‌نگارانی که آزاد شده‌اند در انتظار محاکمه به سر می‌برند.

اقتدارگرایی، بی ثباتی، و اعتراضات منجر به افزایش تعداد خبرنگاران دربند در منطقه خاورمیانه شده به ویژه در عربستان سعودی که هم اکنون با مصر، سومین زندان خبرنگاران در جهان، هم‌رده شده است.

گزارش جهانی سالانه کمیته حمایت از خبرنگاران، حداقل ۲۵۰ خبرنگار را شناسایی کرد که در رابطه با فعالیت حرفه‌ای خود بازداشت شده‌اند. سال گذشته این رقم ۲۵۵ نفر بود. از شروع ثبت آمار خبرنگاران دربند توسط CPJ، سال ۲۰۱۶ با ۲۷۳ نفر بیشترین تعداد زندانی را داشته است. پس از چین، ترکیه، عربستان سعودی و مصر، کشورهای اریتره، ویتنام و ایران بدترین زندان روزنامه نگاران هستند.

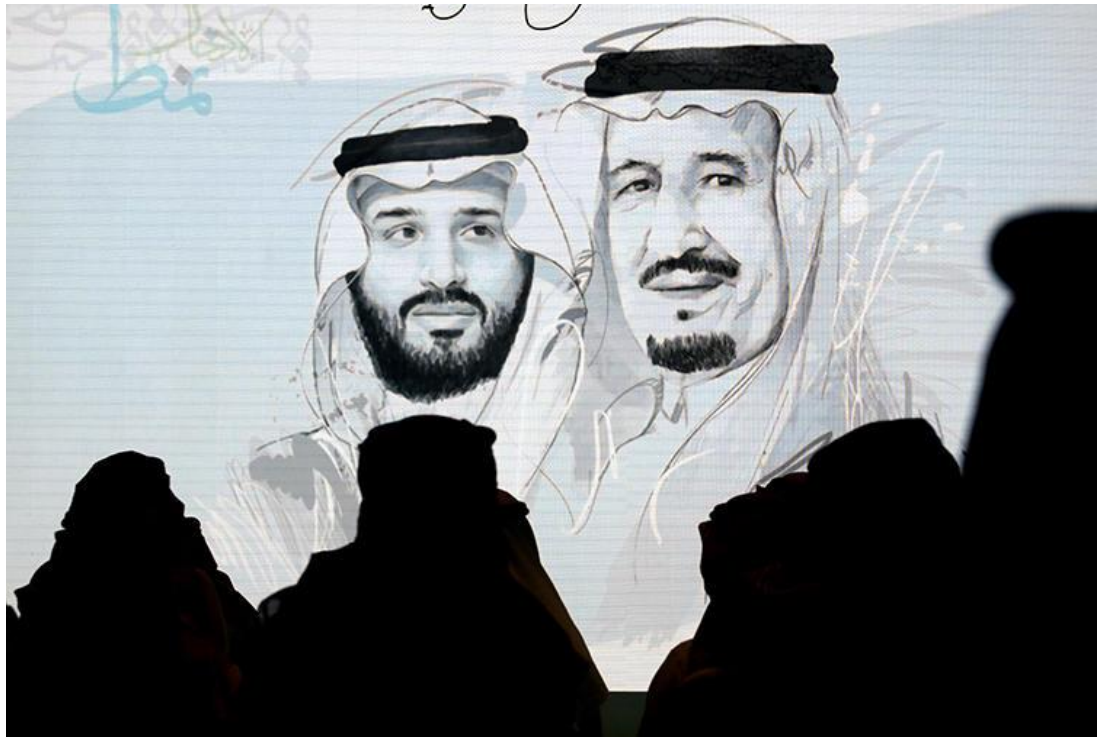

نماینده‌ای از به آغوش کشیده شدن نازلی الیچاک خبرنگار ترک، پس از اینکه دادگاه تجدید نظر استانبول، با احتساب ایام حبس قبلی او را در نوامبر ۲۰۱۹ آزاد کرد. دو تن از ۴۷ روزنامه‌نگار زندانی در ترکیه، همکاران الیچاک هستند که به اتهام اقدامات تروریستی در زندان به سر می‌برند. (رویترز / حسین آلمیر)

گرچه اتهام ضدیت با حکومت متوجه اکثریت روزنامه نگاران زندانی در سراسر جهان است، در راستای روند سال‌های اخیر، تعداد افراد متهم به «نشر اخبار کذب» از ۲۸ نفر در سال گذشته به ۳۰ تن افزایش یافت. استفاده از این اتهام که مورد علاقه‌ی دولت عبدالفتاح سیسی، رئیس جمهور مصر است، نسبت به سال ۲۰۱۲ رشد چشمگیری داشته است. در آن سال CPJ تنها یک روزنامه نگار زندانی به این اتهام را شناسایی کرد. در سال گذشته، کشورهای سرکوبگر از جمله روسیه و سنگاپور برای مقابله با پدیده‌ی به اصطلاح نشر "اخبار جعلی" قوانین جزایی وضع کرده‌اند.

در چهار سال گذشته این اولین بار است که ترکیه در سرشماری خبرنگاران زندانی، مقام اول را ندارد اما کاهش یافتن تعداد زندانیان نشانه‌ی بهبود وضعیت رسانه‌های ترکیه نیست.

بلکه کاهش تعداد روزنامه نگاران زندانی از ۶۸ به ۴۷ نفر، نشان دهنده آن است که دولت رجب طیب اردوغان پس از بستن بیش از ۱۰۰ رسانه خیری و متهم ساختن کارمندان آنها به جرایم تروریستی در ساکت کردن رسانه‌های مستقل و منتقد موفق بوده است. تعطیلی رسانه‌ها و اشغال دولتی آنها در ترکیه حرفه‌ی خبرنگاری را به ورطه نابودی کشانده و شمار زیادی از اهالی رسانه تبعید یا بیکار شده‌اند و یا به خودسانسوری روی آورده‌اند. در این حال مقامات ترک در ۲۴ اکتبر بسته‌ی قانونی‌ای را تصویب کردند که در مورد برخی از جرایم - از جمله "تبلیغ برای سازمان‌های تروریستی"، اتهام مورد علاقه دادستان‌های این کشور - اجاره تجدید نظر خواهی می‌دهد و مدت زمان بازداشت پیش از محاکمه را در برخی از موارد کوتاه می‌کند.

در تاریخ ۲۸ اکتبر ۲۰۱۹ شرکت کنندگان سعودی کنفرانس «ابتکار عمل آینده برای سرمایه‌گذاری» در ریاض به احترام سرود ملی این کشور در مقابل صفحه نمایشی که تصاویری از سلطان سلمان، راست، و ولیعهد محمد بن سلمان، را نشان می‌دهد، ایستاده‌اند. در انتهای سال ۲۰۱۹ عربستان سعودی حداقل ۲۶ روزنامه نگار زندانی داشت. (AP عکس / عمرو نیبل)

ده‌ها خبرنگار که در حال حاضر در ترکیه زندانی نیستند، در انتظار محاکمه و یا تجدید نظر در حکم خود به سر می‌برند، و هنوز احتمال محبوس شدنشان وجود دارد. برخی دیگر هم به صورت غیابی محکوم شده و در صورت بازگشت به کشور بازداشت خواهند شد. از زمان کودتای نافرجام سال ۲۰۱۶ در ترکیه، تعداد افراد بازداشتی به قدری زیاد است که رسیدگی به پرونده‌ی آنها برای آنچه از قوه قضاییه و نیروی انتظامی این کشور باقی مانده به معضلی تبدیل شده است. براساس اخبار منتشر شده، بازداشت شدگان شامل ده‌ها هزار نفر از نیروهای نظامی، پلیس، قانون‌گذاران، قضات و دادستان‌ها و نیز روزنامه نگاران می‌شود. یکی از روزنامه نگاران ترک به نام سمیحه شاهین به CPJ گفت که پس از آزادی در حبس خانگی به سر می‌برد اما از آنجا که هیچ گاه پابند الکترونیکی دریافت نکرده، با اینکه اکنون آزاد است، با ترس بازداشت مجدد و بازگردانده شدن به زندان زندگی می‌کند.

از اوایل دهه‌ی ۱۹۹۰ که CPJ گردآوری آمار روزنامه نگاران در بند را آغاز کرد، ترکیه بارها برای کسب مقام بدترین زندان روزنامه نگاران با چین در رقابت بوده است. در سال ۲۰۱۹، CPJ حداقل ۴۸ روزنامه نگار زندانی را در چین شناسایی کرد که نسبت به سال ۲۰۱۸ یک نفر افزایش داشت. از زمانی که شی جین پینگ، رئیس جمهور چین، قدرت سیاسی خود را تحکیم و کنترل رسانه‌ها را تشدید کرد، شمار روزنامه نگاران زندانی در این کشور به طور مداوم افزایش یافته است. در یکی از پرونده‌های اخیر چین، سوفیا هوانگ شچین، خبرنگار قراردادی که سابقاً به عنوان گزارشگر تحقیقی با خبرگزاری‌های چینی همکاری داشت، زمان کوتاهی پس از انتشار مطلبی در وبلاگش درباره‌ی اینکه شرکت در راهپیمایی در کنار معترضان طرفدار دموکراسی هنگ کنگ چه حسی داشته است، بازداشت شد. او اکنون به "آغاز نزاع و خرابکاری" متهم است، اتهامی رایج در چین که توسط حزب کمونیست حاکم علیه منتقدان مطرح می‌شود.

سرکوب در استان سین کیانگ - جایی که یک میلیون نفر از اقوام مسلمان در اردوگاه‌های اجباری اسکان داده شده‌اند - به بازداشت ده‌ها روزنامه نگار، از جمله برخی از افراد که ظاهراً در سال‌های قبل به دلیل فعالیت روزنامه نگاری زندانی شده بودند، منجر شد. دو نفر از بین چهار بازداشتی منتسب به انتشارات دولتی کاشغر که کتاب و نشریات ادواری درباره‌ی موضوعات مختلف سیاسی و حقوقی و جمعیتی منتشر می‌کند، حداقل ۱۰ سال پیش بازنشسته شده بودند.

در عربستان سعودی - جایی که از سال ۲۰۱۱ شمار روزنامه نگاران زندانی رشد صعودی داشته - تعدادی روزنامه نگار که فعالیت‌های حرفه‌ای خود را متوقف کرده بودند هم توسط مقامات هدف قرار گرفتند. در سال ۲۰۱۹ این کشور حوزه‌ی خلیج فارس حداقل ۲۶ روزنامه نگار زندانی داشت و به همین دلیل به همراه مصر سومین زندان روزنامه نگاران به شمار می‌رود. مقامات سعودی حتی تظاهر به طی مراحل قانونی نمی‌کنند و در ۱۸ پرونده‌ی جاری در این کشور اتهامات افراد افشا نشده است و افرادی که محاکمه شده‌اند، حکم‌شان در خفا و شتابزده صادر شده است. گزارش‌های گسترده‌ای درباره‌ی شکنجه در زندان‌های این کشور وجود دارد. پرونده‌های پزشکی‌ای که در بهار به نشریه گاردین نشت یافت، شامل شواهد دقیقی در مورد ضرب و شتم، سوزاندن و گرسنگی دادن به زندانیان سیاسی عربستان، از جمله چهار روزنامه نگار بود. بازداشت‌ها و موارد مستند خشونت نشان می‌دهد ولیعهد عربستان محمد بن سلمان که از دید سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا و تحقیق مستقل گزارشگر ویژه‌ی سازمان ملل مسئول قتل خبرنگار واشنگتن پست جمال خاشقجی است، چگونه به سرکوب بی رحمانه‌ی مخالفان ادامه می‌دهد.

حداقل یکی از بازداشت‌های اخیر در مصر توأم با برخورد خشونت آمیز بوده است. در تاریخ ۱۲ اکتبر، ماموران امنیتی لباس شخصی سوار بر ماشین‌های بدون آرم، خودروی حامل گزارشگر و مقاله نویس مصری اسراء عبدالفتاح را متوقف کرده و به روایت خبرنگار دوست و همکارش محمد صلاح که همراه وی بود، عبدالفتاح را از ماشین بیرون کشیده و مورد ضرب و شتم قرار دادند. عبدالفتاح که مدعی است پس از بازداشت به دلیل امتناع از بازکردن قفل تلفن همراهش یک بار دیگر مورد ضرب و شتم قرار گرفته و به مدت چندین ساعت به دست و پایش غل و زنجیر زده‌اند. به گفته‌ی صلاح ماموران به او نیز چشم بند زده، وی را مورد ضرب و شتم قرار داده و سپس به جاده ای متروک منتقل کرده و یک ساعت از او بازجویی کرده‌اند و در آخر پس از ضبط سیم کارت‌ش او را همانجا رها کرده‌اند. صلاح شش هفته بعد از این حادثه توسط ماموران دستگیر شد و همچنان در بازداشت به سر می‌برد.

از آنجا که تعدادی از بازداشتیان در طول سال گذشته آزاد شده‌اند، در مجموع تعداد روزنامه نگاران زندانی در مصر فقط با اندکی افزایش از سال گذشته به ۲۶ نفر رسید. اما در اقدامی ظالمانه ناشی از ترس مصر از روزنامه نگاران منتقد، مقامات به برخی از زندانیان آزاد شده، به ویژه عکاس شناخته شده محمود ابو زید معروف به شوکان و وبلاگ نویس برجسته علاء عبدالفتاح دستور دادند که هر شب در ایستگاه پلیس حضور یابند. اگر چه افسران وظیفه اختیار دارند که این

افراد را ننگه داشته یا پس از رجوع به پاسگاه مرخص کنند، به گفته‌ی یکی از بستگان شوکان، وی از زمان آزادی از زندان طرۀ در ۴ مارس هر شب را در پاسگاه گذرانده است و به همین دلیل CPJ نام او را از فهرست زندانیان حذف نکرده است.

به گفته‌ی خواهر عبدالفتاح وی نیز به مدت شش ماه هر شب را در زندان به سر برد تا اینکه در ۲۹ سپتامبر مجدداً بازداشت شد.

پیش از اعتراضات ۱۹ سپتامبر مصر علیه فساد ارتش که با درخواست استعفای سیسی از ریاست جمهوری توام بود، چندین بازداشت تازه صورت گرفت. بیشتر روزنامه نگاران زندانی در مصر به جرایم تروریستی و نشر اکاذیب متهم و به صورت گروهی محاکمه می‌شوند.

تعداد خبرنگاران زندانی در ایران که در سال ۲۰۱۹ شاهد اعتراضات گسترده بود، به ۱۱ نفر افزایش یافت. در زمان قطعی اینترنت که برای جلوگیری از انتشار اخبار مربوط به سرکوب اعتراضات به افزایش بهای بنزین انجام شده بود، خبرنگار معروف اقتصادی محمد مساعد به دلیل انتشار توییت "سلام جهان آزاد!" که در ادامه‌ی آن گفته بود برای نوشتن این توییت از "۴۲ پروکسی" مختلف استفاده کرده، بازداشت شد. حداقل سه روزنامه‌نگار نیز در جریان اعتراضات طرفدار دموکراسی الجزایر به زندان افتادند.

از هفت روزنامه‌نگار بازداشتی در روسیه چهار تن به دلیل فعالیت در کریمه اشغالی و ثبت حملات روسیه به اقلیت تاتار کریمه در حبس به سر می‌برند. بیشترین تعداد از ۳۹ روزنامه نگار زندانی شده در آفریقای زیر صحرایی در اریتره هستند و نزدیک به دو دهه است که هیچ خبری از ایشان شنیده نشده است. کامرون در این زمینه مقام دوم را دارد. با اینکه نسبت به سال گذشته تعداد روزنامه نگاران زندانی در این منطقه تقریباً ثابت مانده است، یافته‌های CPJ نشان می‌دهد که آزادی بیان در دو کشور پرجمعیت اتیوپی و نیجریه پسروی داشته است. این برای خبرنگاران بدبین است.

ویتنام پس از چین با دوازده خبرنگار زندانی، دومین زندان خبرنگاران در آسیا است. در تمام قاره‌ی آمریکا، سه روزنامه نگار زندانی شدند.

سایر یافته‌های سرشماری سالانه CPJ عبارتند از:

- نود و هشت درصد روزنامه نگاران زندانی در سراسر جهان محلی بوده و اخبار کشور خود را پوشش می‌دادند. سه نفر از چهار روزنامه نگار خارجی در عربستان سعودی و یک نفر در چین زندانی است.
- هشت درصد، معادل بیست تن، از روزنامه نگاران زندانی زن هستند. این رقم در سال گذشته ۱۳٪ بود.
- پوشش اخبار سیاسی، موضوعات مربوط به حقوق بشر و فساد، اصلی ترین دلایل بازداشت روزنامه نگاران است.
- بیش از نیمی از زندانیان، خبرنگارانی هستند که به صورت آنلاین گزارش منتشر می‌کردند.

در سال جاری CPJ نتیجه‌ی دهه‌ها سال تحقیق درباره‌ی خبرنگاران در بند را به یک بانک اطلاعاتی تبدیل کرد، موارد تکراری را حذف کرد، و ملاک شمارش افراد را از تاریخ اطلاع CPJ از پرونده به تاریخ دستگیری تغییر داد. برای یکسان سازی این روش‌شناسی عطف به ما سبق شد. از این پس و به تناسب آگاهی یافتن CPJ از موارد دستگیری، آزادی و یا مرگ در زندان، ممکن

است داده‌های سال‌های پیشین مشمول تغییرات جزئی شوند. در سال ۲۰۱۹، خبرهایی مبنی بر کشته شدن علی محمود عثمان، یکی از خبرنگارانی که در فهرست زندانیان سوریه‌ی CPJ بود، منتشر شد. CPJ امسال چهار زندانی جدید شناسایی کرد که از سال ۲۰۱۸ در بازداشت به سر می‌برند. دو نفر از این افراد در عربستان سعودی، یکی در چین و یکی در ایران زندانی است.

همچنین CPJ متوجه شد که دلیل بازداشت یکی از زندانیان قبلی در چین اشعار وی بوده است. بنابراین CPJ تعداد روزنامه نگاران زندانی گزارش شده در دسامبر ۲۰۱۸ را از ۲۵۱ به ۲۵۵ نفر تغییر داد.

سرشماری خبرنگاران زندانی فقط شامل افرادی است که توسط دولت بازداشت شده‌اند و شامل کسانی نیست که ناپدید شده یا توسط بازیگران غیر دولتی به اسارت گرفته شده‌اند. (پرونده‌ی روزنامه نگارانی که توسط شورشیان حوثی یمن ربوده شده‌اند و استانیسلاو آسایو روزنامه نگار اوکراینی که توسط جدایی طلبان طرفدار روسیه در شرق اوکراین به گروگان گرفته شده است تحت عنوان "مفقود شده" یا "ربوده شده" طبقه بندی می‌شوند.)

تعریف خبرنگار از منظر CPJ فردی است که اخبار را پوشش داده و یا در مورد امور جاری در هر رسانه‌ای مانند رادیو، تلویزیون، مطبوعات، عکس و فضای مجازی اظهار نظر کند. CPJ فقط افرادی که تایید کند به دلیل کار روزنامه نگاری به زندان افتاده‌اند را در سرشماری سالانه‌ی خود از زندانیان فهرست می‌کند.

تعریف خبرنگار از منظر CPJ فردی است که اخبار را پوشش داده و یا در مورد امور جاری در هر رسانه‌ای مانند رادیو، تلویزیون، مطبوعات، عکس و فضای مجازی اظهار نظر کند. CPJ فقط افرادی که تایید کند به دلیل کار روزنامه نگاری به زندان افتاده‌اند را در سرشماری سالانه‌ی خود از زندانیان فهرست می‌کند.

CPJ معتقد است که خبرنگاران نباید بخاطر انجام وظیفه‌ی خود زندانی شوند. در سال گذشته، حمایت‌های CPJ به آزادی زود هنگام حداقل ۸۰ روزنامه نگار زندانی در سراسر جهان منجر شد.

فهرست CPJ شامل کسانی است که در ساعت ۱۲:۰۱ بامداد ۱ دسامبر ۲۰۱۹ زندانی بوده‌اند. این فهرست شامل روزنامه نگاران بیشماری نیست که در طول سال زندانی و آزاد شده‌اند. شرح این موارد را می‌توانید در آدرس <https://cpj.org> پیدا کنید. نام روزنامه نگاران تا زمانی در فهرست CPJ باقی می‌ماند که این سازمان به طور مستقل از آزادی یا جان سپاری این افراد اطمینان حاصل کند.